

Proposal voor Prosea

Het belang van de bescherming van plantaardige hulpbronnen is sinds enkele jaren boven elke discussie verheven. Bijna elke zichzelf respecterende conferentie over landbouwontwikkeling omvat wel een resolutie over de noodzaak van meer kennis op het gebied van traditionele gewasvariëteiten of wilde planten. Bescherming van plantaardige hulpbronnen veronderstelt echter niet alleen politieke uitspraken maar in eerste instantie een adequate inventarisatie van bestaande kennis en beschrijving van de bestaande plantesoorten. Het is tegenwoordig modieus om beschrijvend werk af te doen als 'niet beleidsgericht', 'niet ontwikkelingsrelevant' en dergelijke, zonder oog te hebben voor het feit dat het opvullen van leemtes in bestaande kennis een noodzakelijke (maar op zich niet voldoende) voorwaarde is voor verdere ontwikkeling. Bij Pudoc zijn onlangs twee boekjes gepubliceerd die vanuit een heel ander gezichtspunt het probleem van de bescherming, instandhouding en toekomstig gebruik van plantaardige hulpbronnen belichten.

Afgelopen zomer verscheen het Proposal for a Handbook van het PROSEA project (Plant Resources of South East Asia). Het bestaat uit twee delen, een inleiding over de opzet van het project en een proeve van beschrijving van zeventien plantesoorten. Eind augustus 1986 werd het boekje door een delegatie onder leiding van de Rector magnificus van de LUW prof. Dr. C.C. Oosterlee aangeboden aan autoriteiten in Indonesië en Maleisië. Aan het Prosea project is in deze kolommen al eerder aandacht besteed. Het project stelt zich tot doel om op basis van bestaande informatie een nieuw hand-

boek over plantaardige hulpbronnen van Zuidoost-Azië uit te geven. Hierbij zou het gaan om ongeveer 5000 soorten, die in 40 gebruiksgroepen in te delen zijn. Het uiteindelijke handboek zal waarschijnlijk 30 delen omvatten.

Interdisciplinair karakter

In het Proposal worden door 22 Nederlandse deskundigen uiteenlopende planten behandeld, zoals cacao, oliepalm, cassave, sagopalm, duivenerwt (*Cajanus cajan*), olifantsgras (*Pennisetum purpureum*), een houtsoort (*Pometia pinnata*), en een orchidee (*Paphiopedilum* spp). Per soort wordt aandacht besteed aan gebruik, botanie, ecologie, vermeerdering, teeltwijze, ziekten en plagen, oogstechnieken, opbrengst, genetische hulpbronnen, veredeling, toekomstperspectieven en de belangrijkste literatuur. Opvallend is het interdisciplinaire karakter van de meeste bijdragen. Niet alleen worden aspecten van de plant vanuit de verschillende disciplines belicht, maar er wordt tevens aandacht geschonken aan de relatie tussen genotype en omgevingsfactoren, en aan de omstandigheden waaronder het gewas wordt geteeld (cassave met zeer lage kunstmestgiften, inpassing van kruidnagel in gemengde teelt, enz.). Het is een prachtig uitgegeven en goed geïllustreerd boekje dat ook voor Nederlandse landbouwkundigen met een brede tropische belangstelling een bron van waardevolle informatie kan vormen door de zeer systematische en toegankelijke opzet.

Het Prosea Proposal beoogt echter veel meer. In de eerste plaats biedt het een beeld van hoe het uiteindelijke Handboek er uit zou kunnen zien.

Het handboek richt zich op de honderdduizenden land- en bosbouwvoorlichters, op docenten en studenten in de land- en bosbouw en op onderzoekers op het gebied van land- en bosbouw en de botanie in de regio.

Kanttekeningen

Gegeven deze doelgroepen roept de opzet van het Proposal enige vragen op. Het merendeel van de bijdragen in

het Proposal omvat enkele bladzijden, waarin het gewas uitgebreid aan de orde komt en ook voor niet-gespecialiseerde lezers toegankelijk wordt. In het voorgestelde handboek zullen echter 4100 van de 5000 planten in een pagina of minder en veelal zonder illustratie worden besproken. Hoewel het voor de hand ligt om voor de meest bekende land- en tuinbouwgewassen de meeste plaats in te ruimen (er is immers zoveel literatuur over), is het de vraag of daarmee wel aan het doel van Prosea wordt voldaan. Over die gewassen is altijd wel ergens informatie te vinden, in andere wijdverspreide naslagwerken zoals Purselglove. Juist minder goed gedocumenteerde planten die men niet of nauwelijks uit eigen ervaring kent, zouden relatief meer aandacht verdienen. Dit veronderstelt dan wel een uitspraak over het potentieel en toekomstige belang van die soorten, aangezien uiteraard niet alle 5000 soorten zo uitgebreid behandeld kunnen worden. Dit brengt me op een tweede punt, betreffende het signaleren van lacunes en prioriteiten. Onder het hoofdstuk Prospects wordt bij ieder gewas kort aangegeven wat de te verwachten ontwikkelingen kunnen zijn. In feite zou hieruit duidelijk moeten worden wat het toekomstige belang van het gewas is en in welke richting verder onderzoek gewenst wordt geacht. Dit gebeurt slechts in weinig bijdragen en meestal zeer summier.

Juist door het onderdeel 'Prospects' meer uit te bouwen met aanbevelingen voor teeltkundige en genetische verbetering zou het Prosea-project tegemoet kunnen komen aan de wens om een op landbouwontwikkeling gericht handboek te produceren. Een verklarende woordenlijst, met name van de botanische termen die zeker niet bij de gehele doelgroep bekend verondersteld mogen worden, lijkt tevens onmisbaar.

In tweede instantie vormt het Proposal een discussiestuk om de wetenschappelijke, financiële en organisatorische samenwerking op internationaal niveau tot stand te brengen. Het spreekt vanzelf dat een ambitieuze onderneming als de beschrijving van 5000 plantesoorten in Zuidoost Azië staat of valt bij gratie van een nauwe samenwerking met nationaal land- en bosbouw-

kundig onderzoek. Tevens zal al in een vroeg stadium contact met de doelgroep moeten worden gegarandeerd zodat het Handboek gericht blijft op de behoeften van de doelgroep. Wat dit betreft blijven er ook een aantal vragen over. de verantwoording van de opzet (belang van een beschrijving van nuttige planten voor de regio, indeling in gebruiksgroepen, omvang van het

handboek) wordt uitgebreid behandeld, maar over de mogelijke vormen van organisatie, verantwoording van het budget, tijdsplanning, samenwerkende instituten en de organisatie van een databank wordt nog geen concrete uitspraak gedaan. Uiteraard is het in het licht van onzekere financiering moeilijk om dergelijke, vaak delicate kwesties gedetailleerd aan te geven.

Gezien het belang van het Prosea-project en de hoge kwaliteit van de bijdragen die nu in het Proposal te vinden zijn, hadden deze niet onderbelicht mogen blijven.

Louise Fresco

Westphal, E. & P.C.M. Jansen (eds), 1986. Plant Resources of South-East Asia. Proposal for a Handbook. Pudoc, Wageningen, 76 pp.

Let there be forest

Beschrijving van plantaardige hulpbronnen vormt een noodzakelijke eerste stap, die gevolgd moet worden door beheersmaatregelen. Verlies aan diversiteit en afname van het areaal onder climaxvegetatie moet zoveel mogelijk een halt worden toegeroepen. Voor het tropisch regenwoud biedt het boek *Let there be forest* een praktische inleiding voor een groot publiek. Geïnspireerd door een bezorgdheid over de afname van de tropische regenwouden enerzijds en het falen van herbebossingsprogramma's anderzijds, formuleren de auteurs een aantal maatregelen voor het behoud van het bos in de wereld. De omvang van het probleem is bekend, maar het op een rijtje zetten van de cijfers veroorzaakt toch nog eens een extra schokeffect. Zo staat in Afrika tegenover iedere nieuw aangeplante hectare 29 hectare vernield bos, en zullen zo'n tien miljoen hectare jaarlijks aangeplant moeten worden

om de toekomst van onze bosreserves te garanderen. Een dergelijk doel kan alleen stap voor stap, of liever: boom voor boom, gerealiseerd worden. Het belang van het behouden van verschillende soorten bosbouwproducten wordt onderstreept. Bomen bieden naast brand- of constructiehout ook vezels, vruchten, voer en medicinale producten. Ieder van die functies moet onderkend worden in de aanplant van nieuwe soorten. Een van de meest interessante hoofdstukken betreft de lessen die geleerd kunnen worden uit het mislukken van herbebossing in de Sahel. Een aantal case studies passeert de revue – teakplantages in combinatie met eenjarige voedselgewassen op Java, dorpsbossen in Nepal en bomen voor kleine boeren op Haïti. Telkens blijkt dat nieuwe aanplant alleen dan succesvol is wanneer de bevolking dit zelf als haar eigen belang ziet, en niet als een van boven opgelegde maatre-

gel. Aanplanten van verschillende soorten bieden bovendien veel van de voordelen van natuurlijke vegetatie en zijn beter bestand tegen ziekten en plagen. De auteurs erkennen dat er geen algemeen geldende aanpak voor (her)bebossing bestaat. Nationale bosreservaten, commerciële en dorpsplantages en het beplanten van erven hebben ieder hun plaats. De wereldwijde opzet van deze publikatie leent zich niet voor een gedetailleerde en technische beschrijving, waardoor noodzakelijkerwijs een deel van de tekst nogal oppervlakkig en soms wel erg eenvoudig blijft. Niettemin is het een stimulerend boekje, niet in de laatste plaats door de schitterende uitgave volgens de beste Pudoc-traditie, dit keer geïllustreerd door niemand minder dan Peter van Straaten.

Louise Fresco

Krochmal, A. & C. Krochmal, 1986. *Let there be forest*. Pudoc, Wageningen, 95 pp.

